

PRIMORSKI GLAS

Naroča se za Avstrijo pod naslovom: Lidova tiskarna, Wien V., Margaretenplatz 7.
Za vse ostale države pa se sprejemajo naročila pri Založbi „Jug“ v Ljubljani,
Šelenburgova ulica 7/II, SHS.

Naročnina znača: za Avstrijo: četletno S 2.—, celoletno S 8.—; za Jugoslavijo:
četletno Din. 15.—, celoletno Din. 60.— za ostalo inozemstvo celoletno S 10.—
ali Din. 80.—. Posamezna številka 25 grošev ali Din. 2.—.

Nov val nasilja:

Hišne preiskave; aretacije in konfinacije; premeščanje slov. učiteljstva.

Imenski plebiscit

V pomanjkanju idej in programa izrablja fašizem vsak način taktike, vsako geslo, klic ali pa dobro zvenco besedo do prenasajenosti. Na oni banalnosti izraza, katero so fašisti, zlasti pa Mussolini sam, toliko očitali pregnanim strankam, bolehajo fašisti sami najbolj. Tako so v časih skvadrizma in prvih let svojega režima gonili do naveličanosti svoje razne „ondate“. Potem je prišla doba bitk — „battaglia“ — in sicer najrazličnejših, od žitne bitke pa doli do bitke proti muham (battaglia contra le mosche). Bitke so falirale ena za drugo. Zato je fašizem iskal in našel razne druge klice, za katerimi je hotel skriti duševno praznoto svojega pokreta. Sedaj izgleda, da si išče duhovne podlage v katoliški cerkvi. Zgradba cerkvene hijerarhije mu dopade in sliči. Kako pa bo spravil svoj nauk o državi v sklad s cerkvenim, je pa drugo vprašanje.

V naših krajih bi pa rad ponavljal burko plebiscita in se je zato vrgel na besedo „plebiscit“. Nekaj časa bomo pač morali prisostvovati izrabljanju besede „plebiscit“ v najčudnejših zvezah in pomenih. To bo trajalo nekaj časa, nato pa si bodo že kaj drugega izmislili.

„Popolo di Trieste“ in „Piccolo“ sta v prvih dneh aprila, takoj po volivnem plebiscitu, vrgla idejo plebiscita priimkov, kar naj bi značilo: ljudstvo naj bi prostovoljno in enodušno zahtevalo spremenitev imen. Kako pa naj bi primorsko ljudstvo enoglasno zahtevalo spremembo imen? Oba lista sta brž nasvetovala način, na kateri naj bi primorsko ljudstvo dalo izraza, da želi spremembo svojih družinskih priimkov. „Piccolo“ pravi dne 6. aprila na koncu svojih izvajanj, da naj skupna akcija posameznih industrijskih podjetij, političnih krajevnih fašistovskih uradov, sindikatov ter predvsem volivni organizacijski aparat, ki se je ob plebiscitu, tako sijajno obnesel, izvrši tudi plebiscit spremembe priimkov. V istem članku „Piccolo“ odkritosrčno priznava, kako so ljudje dosedaj „prostovoljno“ spreminjali priimke. Velika industrijska podjetja so na ukaz fašje naložile enemu izmed uradnikov, da si je nabavil tiskovine za spremembo priimkov, jih izpolnjeval za vse uslužbenke in pozival nato posameznike, da podpisujejo z razumljivo gesto: Ali podpišeš ali pa ne? V onih podjetjih, kjer se pa niso poslužili tega sistema, piše „Piccolo“ v zaviti obliki, pa ni hotel nihče spremeniti priimka. Na tak način so dosegli v tržaški pokrajini, da je bilo vloženo 7000 prošelj, s katerimi se je 12.000 osebam spremenil priimek. Dalje pa ni šlo, ne Slovenec, ne Italijan, ne fašisti, ne antifašisti, nihče ni hotel radevoljno slišati o spremembi svojega družinskega priimka.

„Preden se ogromni volivni organizacijski aparat razide, dajmo mu dela,“ pravi „Popolo di Trieste“ z dne 1. aprila. Politični plebiscit bo trajal v svojih učinkih šest let, imenski pa bo veljal za stoletja. Tako izgleda, da se bo čez naše ne-

srečno Primorje vsul zopet nov val nasilja in goljufij, še težji in neznosnejši, ker bo odvzel ljudem nekaj več kot navadno izsiljeno politično privolitev, odvzel jim bo sveto družinsko ime, izročeno v varstvo od očetov.

Zato pa od dveh nesreč, ako že mora naše ljudstvo izpiti tudi to gorje spremembe priimkov, izvolimo raje manjše, namreč uradno spremembo priimkov, kot pa prisiljeno, lažiblebiscitarno spremembo. Izgleda da bodo posamezne prefekture kar uradno spremenile priimke večini našega ljudstva. Puljska prefektura je že v letu 1928 izdala obširen, par tisoč imen vsebujoč seznam slovenskih priimkov, ki bodo uradno spremenjeni. Tržaška prefektura je izdala te dni tozadevni odlok ter je že pripravila seznam 2000 slovenskih imen, ki bodo spremenjena v italijanska. S tema dvema tisočima spremenjenih priimkov bo v tržaški pokrajini spremenjeno družinsko ime trideset tisoč osebam kar uradno. Kdor bo po uradni spremembi še rabil svoj stari dobri priimek, bo kaznovan z globo od 500 do 5000 lir.

Ministerski odlok, izdan prvotno za trentinsko pokrajino ter razširjen kasneje s kr. odlokom tudi na naše kraje, sicer pravi, da se imajo uradno spremeniti le priimki latinskega, ali pa italijanskega izvora, ki so bili tekom časa slavizirani. Toda kaj ni vse prefekturnim komisijam za spremembo priimkov, italijanskega izvora? Odveč in neresno bi bilo, da sploh na tem mestu polemiziramo s temi svojevrstnimi zgodovinarji in imenoslovci. Kaj pa šele, da bi odgovarjali na stotino tozadevnih člankov laškega časopisja.

Le v zabavo in razsvetlitev laškega znanstvenega postopanja, potrjenega od uradnih odlokov, navajamo par slučajev spremembe priimkov: Kovač, Kovačič, Ribič, Ribičič, Zidar, Zidarič, Kolar, Kolarič, Železnik, Žagar, Kos, Kralj, i. t. d. i. t. d. Vsi ti priimki so vendar, dragi moji, nedvomno latinskega izvora, zato jih je treba spremeniti v Covacci, Pescatore, Sidari, Collari, Seleni, Saga, Cossi, Cralli i. t. d. i. t. d. Le spaka, da so malce prepozno na to spomnili! Tako so učenjaki puljske prefekture vrsto priimkov na en našin spremenili, oni v Trstu pa na drugi. Del družine stanujoč na Tržaškem ima ime spremenjeno na en način, oni v Istri pa na drugi. Pač različne „strokovnjaške“ teze o latinskem izvoru besed kovač, zidar i. t. d. „Piccolo della Sera“ z dne 22. aprila to neenakost postopanja skromno in mirno priznava!

Goriška in reška pokrajina še čakata, da prideta na vrsto. Upamo, da se do takrat složijo in da bo njihovo igrakanje z zgodovino, priimki in znanostjo enotno.

Enotno bo pa seveda tudi morala biti postopanje, ko se bo vsa ta narinjena šara priimkov in njihovih stvariteljev odmetavala.

Nikdar ne bomo pozabili plebiscita volivnih komisij z dne 24. marca 1928, še manj pa bo smelo zapasti pozabljenju delo prefekturnih komisij za spremembo priimkov.

Ako se bo zopet hotel izvajati kak plebiscit spremembe priimkov, tem bolje. Svet ni verjel političnemu fašističnemu plebiscitu, nad plebiscitom priimkov se bo pa smejal.

Bratom v zaslužjenem Primorju pa želimo: krepko vstrajnost pri brambi svetih domačih priimkov. Nobene prostovoljne spremembe! Uradno naj Vam le premenijo imena. Pa bo že prišel čas, da bodo vsa stara imena zopet zablestela, ona prostovoljno sprejeta pa bodo ostala kot madež na značaju njihovih lastnikov — za vedno!

Konkordat in manjšine

Razvoj dogodkov po plebiscitu in po sklenitvi lateranske pogodbe je naše pesimistično mišljenje glede posledic, izvirajočih iz konkordata za našo manjšino, še bolj utrdil. Zato priobčujemo še naslednji članek, ki smo ga prejeli iz primorskih duhovniških grogov.

Ko je Sveta stolica sklenila 11. februarja glasoviti konkordat z italijansko državo, se je pisalo o njem tudi to, da „varuje manjšinske pravice naravnost na idealen način“. Primorski Slovenci moramo izreči svoje začudenje, da se ta bizantinska hvala tiskala v odličnem slovenskem časopisu.

Tudi mi vemo, da je konkordat dober za oba paktanta: Sv. stolica je dosegla mnogo, če to mnogo gledamo v okviru italijanskega naroda in države, ker vsebuje konkordat. Mnogo formalnih garancij za svobodnejše gibanje v verski in cerkveni upravi. Kot katoličani tudi mi vse te pridobitve z veseljem pozdravljamo. V okviru italijanstva je ta konkordat znamenit in pozitivno dober, o tem ni diskusije.

Drugače je treba presojati konkordat v pogledu na vesoljstvene interese Kristusove cerkve (katolicizem) in drugače spet v pogledu na mednarodne politične razmere. V tem širšem horizontu se utegne najti na konkordatu ta ali ona pomanjkljivost. O tem pa ne bomo razpravljali na tem mestu. Hočemo si ogledati konkordat le v točki „narodne manjšine“.

Ali je za narodne manjšine v Italiji res idealno preskrbljeno v konkordatu?

Člen 22. zahteva od škofov in župnikov, da morajo ne le biti italijanski državljani, ampak da „morajo poleg tega govoriti italijanski jezik“ (devono inoltre parlare la lingua italiana). Že ta zahteva je vsaj rahla žalitev manjšin. Po božjem in naravnem pravu ni noben človek dolžan govoriti famozni „državni“ jezik. V Avstriji smo se grozovito borili proti kodifikaciji „državnega jezika“, v Italiji ga konkordat leta 1929 kodificira za škofove in župnike tudi za slučaj, ko znanje italijanščine dotičnim ni potrebno po božjem in naravnem pravu (t. j. za dobro izvrševanje duhovne službe). Vemo sicer, da je znanje italijanščine škofom in župnikom zelo koristno in za občevarje z državnimi oblastmi dejansko po-

trebno. To smo vedeli že sami in ni bilo čisto nobene potrebe, da da se kodificira. Zgodilo se je pač na zahtevo manjšinam sovražnega pakta in gotovo ne v varstvo manjšim.

Toda isti člen 22. ima koj za prvim še to besedilo: „V potrebi se jim morajo dati pomočniki, ki poleg italijanščine umejo in govore krajevni jezik, zato da upravljajo verske reči v jeziku vernikov po cerkvenih predpisih (allo scopo di prestare l'assistenza religiosa nella lingua dei fedeli etc.)“. — Torej tudi od koadjutorja se zahteva famozni državni jezik in naj bo le navadni kaplan ob zgolj italijansko govorečem župniku. Je-li to kakšna bramba manjšinskih pravic? Dodatek je bil potreben zato, da Sv. Stolica krije pred katoliškim svetom svojo avtoriteto in uveljavi kanonično pravo v najnižji meri. S tem besedilom so torej nekoliko zavarovane manjšinske pravice, toda ne v maksimalni (ali idealni) meri, temveč v minimalni. Fašizem je lahko zadovoljen, da je cerkvene zahteve raduciral na minimum, preko katerega bi se začel škandal.

Člen 2. tega konkordata je deloma obrnjen naravnost proti manjšinam. Škofje smejo svobodno občevati z verniki tudi potom tiskanih objav. Toda vse take objave mora škof po besedilu konkordata objaviti izvirno v italijanščini, v jeziku ljudstva pa sme dodati le prevod. To je naravnost proti manjšinam in proti zdravi pameti. To je Sv. Stolica sama dobro spoznala in si je zase v istem členu zagotovila svobodo, da sme dajati objave v poljubljenem jeziku. Torej v Brixenu, n. pr., škof ne bo smel izdati pastirskega pisma v nemščini, le papež bo to smel. To zadnje je sicer olajševalna okoliščina, ki pa nima praktičnega pomena.

Teoretično je torej stvar taka, da konkordat vsebuje nekatere skromne določbe v korist manjšin, v kompenzacijo tega pa manj skromne določbe v „varstvo državnega jezika“.

Seveda ni vse odvisno od besedila. Treba je videti konkordat še v praksi. Cerkevni krogi upajo, da bodo sedaj imeli več vpliva na potek državnega življenja. Do neke mere bo Mussolini to dopuščal v okvirju, ki smo ga v začetku članka označili, t. j. v okvirju nespornih italijanskih interesov. V ta okvir pa ne spadajo narodne manjšine. Italija v svoji mentalnosti sploh nima kategorije za narodne manjšine: zanjo so to transcendentne stvari. Edini odkritosrčni namen glede manjšin je ta: učiniti jih čimprej brez pardona. V to sfero uničevalnega dela Mussolini ne bo pustil posegati in tudi noben njegov naslednik ne.

PODLISTEK

Osip L.: Iredentista

Tesna, ozka ulica, že izven mesta. Na obeh straneh sivo zidovje, dolge vrste malih zamreženih oken. Včasih zaide v to ulico avtomobil in oblaki prahu se dvigajo do lin, — zamreženih z železjem. Spodaj buči mesto, tuli sirena. Njen rezki glas se zaleta v te sive stene, odjekne v onih nasprotnih in se izgublja. Ladja plove v pristan... hite ljudje očrneli, žilavi mladci na kopno. Sam Bog ve, odkedaj že niso videli mesta in jim je bila celina ladjin krov. Hrup tam doli narašča. Težaki hite vseprek. Samokolnice škripljejo in cviliijo...

Za enim malih, zamreženih oken sloni mlad človek. Skuša prodreti skozi železje na ulico, pa pogled seže na rdeče strehe in azurno nebo. Tam v ozadju pač je sivkasta ravan. To je morje. Črne pike švigajo po tej planjavi, se večajo in manjšajo. Mladec se obrne od okna. Stisne oči, zakaj zunaj je svetel dan, tu notri pa globok mark. Izba je prostorna, stene so umazane, vse lisaste, tla so kamenita.

Slovenska javnost se bridko moti, ako upa, da bo Sv. Stolica v znatni meri vezala roke manjšinam sovražnih nacionalistov. Nasprotno bo Mussolini izrabljaj konkordat v to, da vzame ljudstvu domače škofo in župnike in da uspešnejše izvede asimilacijske načrte tudi na versko-cerkvenem polju.

Dogodki po konkordatu, zlasti udeležba katoliške akcije pri volivni propagandi za 24. marec in tozadevne številne izjave katoliškega tiska in raznih hierarhov po Italiji, vse dokazuje, da je palazzo Chiggi močnejši nego Vatikan. Po tej metodi se bo apliciral cel konkordat na narodne manjšine v mejah Italije. Slovenska javnost mora to vedeti, ker je obramba slovenske manjšine najprej slovenska dolžnost in bi bila neodpušljiva lahkomišelnost to slovensko dolžnost prelegati na rame italijanskih ljudi, ko je trikrat jasno, da v Italiji ni pardona za majšine.

Poudariti moramo pa tudi v zgolj formalnem oziru, da tiste določbe konkordata, ki se tičejo manjšinskih jezikov, nemorejo veljati teoretično za idealno rešitev tega splošnega vprašanja. Manjšinam (tudi v cerkvenem področju) pristojajo vse večje pravice nego prevodi cerkvenih objav in „l'assistenza religiosa nella lingua dei fedeli“. Take skromne punktacije bi mogle biti kvečjemu prvi začetek ali nekak embrio bodočega manjšinskega prava v Evropi. S tega stališča gledano, vsebuje konkordat vsekakor za Italijo prvo zakonito priznanje, da so poleg državnega jezika še drugi jeziki italijanskih državljani. Od tega sramežljivega priznanja do spoštovanja malih narodov je pa še neskončno dolga pot.

Nemirni Kras

Tam kjer je pričelo nasilje najprej in kjer najhujše tišči ubogo kraško ljudstvo k tlom, tam je najmanj miru. Grazioli in njegovi pajdaši, „Popolo di Trieste“ z deželnim fašistovskim odborom vred ne prestando s silo uprizarjajo manifestacije na Krasu, zbirajo in izsiljujejo podpise, obetajo električno razsvetljavo, toda Kras jim postaja vedno bolj nemiren. Za volitve so mislili, da bo Kras v največji meri prostovoljno glasoval za fašizem, pa so morali z vso silo loviti in goniti volivce na volišče.

Ljudstvo je sito nasilja, lačno kruha in se poživlja na vso električno razsvetljavo. Lepa reč je električna razsvetljava, toda kadar ima električna žarnica razsvetljevati le bedo in pa nasilje, je že bolje, da je ni. Vse se nam pa tudi zdi, da je električna razsvetljava neke vrste pomožna sila policijskih komisariatov. Saj ve pač vsak otrok, da se Grazioli in vsi drugi

„Kdaj bo konec?“

„Kdaj bo konec,“ sekundira iz kota.

„Kje je pravica?“

„Pravica? Revež! Po pravici vprašuješ? Nikar se ne trudi! Pravice ni. Umrli je za nas. Tistega dne, ko si prestopil prag te luknje je umrla. Sicer pa, ko bi je bilo toliko, kot je črnega za nohtom, ne bi sedeli tu!“

„Kaj hočejo pravzaprav od nas?“

„Kaj hočejo? — Ne zameri, če Ti rečem, da si osel; hočejo, da... da pogineš!“

„Kdaj bo konec?“

„Tak pusti konec! Saj si komaj prišel. Kadar te dajo na to številko, pusti konec na stran!“

„Proketo!“

„Kaj proketo? Ne kolni! Poglej te stene! Že dvameseca buljim vanje. Dosti jih je že sedelo tu notri. Nisi prvi in ne zadnji...“

„Ali, hudič! Koga sem ubil? Koliko sem ukradel?“

„Ha-ha! Nič nisi ukradel, nikogar ubil. Tu ni prostor za ubijavce, za tatove. Tu sede iredentisti...“

„Potemtakem bomo tu sedeli večno!“

(Konec sledi.)

laški veljaki upajo ponoči na prosto samo v močnem oboroženem spremstvu. Z razsvetljavo izginejo strahovi iz temnih kotov...

Trst ne daje več zaslužka, Nabrežina le malo, moški beže v Ameriko; kar jih ostaja doma, so zaprti od časa do časa.

Od 21. do 22. aprila, v noči med nedeljo in ponedeljkom, so prinesli fašisti na poveljstvo miličnega kapetana Graziolija v Sežani pomazano in raztrgano zastavo. Rekli so, da so jo našli na cesti med Skopim in Dutovljami. Aretirali so okoli 30 fantov iz Skopega, Dutovelj in Tomaja. Držali so jih v zaporu tri dni, nakar so večino izpustili, štiri izmed njih pa so obdržali še nadalje v zaporu. Na tah način so se hoteli fašisti maščevati nad tistimi, ki so volili proti. Zato so to inscenirali.

Podeštati v zvezi s fašistovskimi oblastmi prirejajo zopet novo mistifikacijo udanosti kraškega prebivalstva. Toliko in toliko so že pisali o fašistovskem mišljenju Kraševcev, o njihovi privrženosti fašizmu in Italiji, si dali podpisati od ljudi izjave, pa še vedno niso mirni. Resnica je pač ta, da je vsak dan ljudstvo vedno bolj proti njim. Nezačudenost ne prikriva več nobeno nasilje, nobena izsiljena izjava, nobena mistificirana manifestacija. Zato potrebujejo pač vedno novih udanostnih izjav. Ako bi udanost res obstajala, bi zadostovale one izjave lanskega in prejšnjih let. Radi rastočega nemira in nezačudenosti pa rabijo novih in novih laži — dokazov.

Te dni pojdejo zopet težko prisiljeno pot udanostna odposlanstva kraških kmetov iz Tomaja, Dutovelj in Sežane, da izrazijo svojo zadovoljnost s fašizmom. Podeštati so že na delu.

Jako dober barometer za razpoloženje Krasa so te pogoste fašistovske uprizoritve. Ako mislijo svet varati, se motijo. Sebe pa naj le naprej varajo.

Tudi potrpežljivi Kras postaja nemiren!

Velikopotezne aretacije v Trstu

V soboto, dne 13. aprila, je bila že v zgodnjih jutranjih urah vsa tržaška varnostna oblast na nogah, ker je bila odredjena velikopotezna akcija proti dobremu delu onega pičlega števila slovenske inteligence, ki je še ostala in vstrajala v Trstu navzlic neprestanim šikanam italijanskih oblasti in fašizma, kar je v ostalem sedaj istovetno. Že pred sedmo uro so udrli v stanovanja raznih Slovanov v Trstu in jih vrgli iz postelj. Povsod so izvedli najstrožjo preiskavo, pobrali jim vse fotografije in vse listine, tiskovine in knjige, pisane v slovenskem jeziku. Po izvedeni preiskavi so povabili vse prizadete na policijski komisariat odnosno na kvesturo, kjer so jih pridržali.

Aretirani so bili: Ivan Stari, urednik sedaj ustavljene „Iskarske Rijeci“, ki je poročen in oče štirih otrok; Josip Gerbec, bivši uradnik razpuščenega političnega društva „Edinost“ v Trstu, ki je tudi poročen in oče enega otroka; Dr. Pero Udovič, trgovec, ki se je poročil pred dvema meseci; Zorko Lah, arhitekt pri neki tržaški stavbeni tvrdki; Milan Luin, tehnični uradnik pri tržaškem Lloyd; visokošolec Angel Kukanja; Bogomir Saksida; Dora Marsičeva, upravnica „Veza“ in uradnica in gdčne Zorka Potratova. Poleg njih sta bila aretirana še neki Čuk iz Padrič in en drug mladenič, ki sta prišla tja po opravkih. Gdčni Dora Marsičeva in Zora Potratova sta bili podolgem zasliševanju popoldne zopet izpuščeni na svobodo. Pred tem so pa gospodje na kvesturi obe skrbno fotografirali. V ponedeljek pa so Doro Marsičevo ponovno pozvali na kvesturo in jo po zaslišanju odpeljali v zapore „pri jezuitih“. Istočasno so izvedli na njenem stanovanju natančno hišno preiskavo. Vsi aretirani se nahajajo za enkrat v zaporih pri jezuitih. O vzrokih teh velikopoteznih aretacij ni ničesar znanega, ker na kvesturi sorodnike aretiranih, ki se zanimajo za njih usodo, surovo zavračajo.

Istega dne je izvedla policija hišno preiskavo na stanovanju Ferda Bidovca in mu odnesla vso njegovo korespondenco. Bidovec se je pred kratkim vrnil iz vojaške službe. Pa kakšna je bila njegova vojaška služba?! — Ni mu bilo dovoljeno niti nositi puške, niti se vaditi, niti hoditi na vaje. Njegova naloga in služba je bila: sedeti v skladišču.

Istega dne proti večeru je ustavil policijski agent na ulici gdčno Fanico Ažmanovo in gdčno Poldko Grudnovo. Prvo je odpeljal na kvesturo, drugi pa je odvezel osebno izkaznico. Vse to se je zgodilo radi zavoja, ki sta ga nosili s seboj. Na kvesturi so zavoj odprli in izkazalo se je, da je vseboval nedolžne osebne potrebščine.

Naslednjega dne, v nedeljo, pa so se oglasili policijski agenti na stanovanju Iva Višnjevca, ki je šel pred kratkim končal s činom podporočnika vojaško službo. Višnjevec je presedel že plebiscitni dan skupaj z Josipom Gerbecem v tržaških zaporih. Policijski agenti so prevrnili celo stanovanje in vzeli s seboj razne predmete; Višnjevca samega, katerega so tudi njegovi starši že drugi dan pogrešali, pa niso našli.

Kakor doznavamo v poslednjem trenutku, je bila večina zgoraj omenjenih, ki so bili dne 13. aprila aretirani, po desetdnevem zaporu zopet izpuščena na svobodo. V zaporu sta bila pridržana še nadalje Ivan Stari in Josip Gerbec. Zato pa je bil medtem obsojen na konfinacijo za dobo petih let g. Baštjančič iz Otlice, uradnik v Pulju. V Pulj so pripeljali iz koprskih zaporov tudi Franca Babiča in Rudolfa Šergona iz Mareziga, ki sta istotako obsojena na konfinacijo. V puljskih zaporih čakajo vsi trije na odhod v mesto konfinacije, ki je še neznano. Babič, ki je težko ranjen vojni invalid in je kot tak prejemal večjo mesečno pokojnino, se je nahajal že tri mesece v koprskih zaporih. Ker mu sodna preiskava ni mogla očitno ničesar kaznjivega dokazati, so ga pa obsodili na konfinacijo. Šergon, pa je oče številne družine, ki bo z njegovo konfinacijo izročena bedi in pomanjkanju.

Dne 23. aprila je bil profesor Lavo Čermelj pozvan na tržaško kvesturo, kjer so ga slikali in mu sneli prstne odtise.

Ker je zavladovalo po številnih aretacijah, konfinacijah in druge vrste nasiljih, ki so bila izvršena v drugi polovici preteklega leta nad našimi brati, v gonji fašizma proti Slovanom v Italiji neke vrste zatišje in ker je bilo v poslednjem času po popolnem zatretju slovanskega tiska milostno dovoljeno celo zopetno izhajanje treh slovanskih časopisov, so se nekateri slovenski krogi udali varljivi nadi, da bo fašizem morda spremenil svoje dosedanje brutalno postopanje proti naši narodni manjšini. Ti dogodki jih bodo morda podučili, da je bilo prazno vse njihovo upanje. Nas so ti dogodki samo potrdili v našem prepričanju, da fašizem ne bo odnehal v svoji borbi proti narodni manjšini, dokler ne bo, kakor on zmotno računa, popolnoma izginila iz današnjih mej Italije. Potrdili pa so nas tudi v naši odločnosti nadaljevati našo borbo proti fašizmu in Italiji, dokler ta poslednja ne povrne naši narodni manjšini vseh onih pravic, ki jih je slovesno obljubila in ki ji pritičejo po božji in človeški postavi.

La Dalmazia d'oggi

Tako je naslov knjizi, što ju je nedavno izdalo „Udruženje talijanskih ratnih dobrovoljaca“, a napisao Milan (Emanuel) Fabrić, renegat iz Dalmacije. U predgovoru kaže Mussolinijev heroj doslova ovo: „Talijani čuvaju Dalmaciju, pljujući u lice odvratnom varvarinu, koji dolazi iz svojih trogloditskih špilja u planinama“. Ovome je suvišan svaki komentar već iz toga, što je to napisao jedan balavac, čiji je djed možda nosio poculicu. Ali kad pomislimo, da je to

izdano pod firmom „Udruženja talijanskih ratnih dobrovoljaca“ i da će se kao tako doista naići na priznanje kod Mussolinijeve mase, onda se s pravom pitamo, do kada će nas vrijedjati, do kada će se nabacivati pogrdama na našu najveću svetinju, na našu vojsku, kojoj sav kulturni svijet priznaje herojstvo. Kojim pravom govore o talijanskoj Dalmaciji, gdje živi šest hiljada Taljana, a mi zar da ne govorimo pred Evropom za Goricu i Istru, gdje živi 600.000 našega naroda u najvandalskijem ropstvu. Neće li Evropa jedanput progledati i uzeti u obranu raju našu? Govoreći o kulturi u Dalmaciji, o narodnim pjesmama veli za Hasanaginicu, i ako je ispjevana u nekom iskvarenom narječju, „ima slatku kadencu venecijanskih harmonija i stapa se sa starim kantilenama latinskog vremena“. Nije ni čudo! Dalmaciji je u rimsko doba pripadao i dobar dio Bosne i tu je za vrijeme Cezara nastala Hasanaginica u doba tursko-venecijanskog prijateljstva i albanskog pakta!

Veli Jože.

Sanje o Dalmaciji

Milanski vojni dobrovoljci so dne 14. aprila praznovali desetletnico ustanovitve milanske sekcije vojnih dobrovoljcev. Ob oni priliki so sklenili ustanoviti v proslavo desetletnice v okvirju sekcije tudi milansko sekcijo narodnega odbora za Dalmacijo, v kateri bodo osredotočili milansko akcijo za italijansko Dalmacijo. Ustanovni občni zbor nove sekcije se bo vršil dne 24. maja, na dan obletnice italijanske vojne napovedi, „kar naj pomeni svarilo in dobro znamenje za bodočnost“.

Dne 5. aprila se je vršil izredni občni zbor goriške sekcije vojnih dobrovoljcev, na katerem je bila med drugim sprejeta tudi resolucija, da hočejo goriški dobrovoljci v strogi disciplini nadaljevati svojo misijo pod geslom „Split“.

Enrico Ferri

Dne 12. aprila je umrl v Rimu v starosti 73 let sloveči kriminalist Enrico Ferri. Ne ukvarjali bi se več kot toliko z njegovo osebo in prav radi bi se držali onega starega gesla „de mortuis nil nisi bene“, če bi ne bil pokojnik eden iz tipičnih pojavov one velike bolezni, na kateri boleha vse italijansko javno in tudi zasebno življenje in ki se ji pravi na kratka brezznačajnost. Zato naj nam bo dovoljen o njem kratek življenjepis.

Kot znanstvenik je bil Ferri učenec velikega kriminalista Cesare Lombrosa, ustanovitelja antropološke šole. Sledeč mu po njegovih stopinjah, si je pridobil velik sloves v znanstvenem svetu. Napisal je večje število učenih razprav in izvrstnih znanstvenih del, kakor n. pr.: „Prištevnost in svobodna volja“, „Umor“, „Nova obzorja kazenskega prava“ i. t. d. Bil je profesor kazenskega prava na raznih italijanskih univerzah. V poslednjem času in do svoje smrti je podučeval na univerzi v Rimu.

Ferri kot znanstvenik je bil eden iz najbolj gorečih nasprotnikov smrtni kazni, ki v Italiji že davno ni več obstojala. Ko je bila pod fašizmom v novi kazenski zakonik, ki ga je izdelal pravosodni minister Rocco, zopet sprejeta smrtna kazen, je bil tudi Ferri povprašan za svoje mnenje. No in ta človek, ki si je borbo proti smrtni kazni postavil takorekoč za svoj življenski cilj, je v svoji izjavi dal povoljno mnenje o dolečbah, s katerimi je bila uvedena smrtna kazen. Pa tudi drugače se je izrazil laskavo o načrtu novega kazenskega zakonika, pa čeprav sloni isti na znanstvenih načelih, ki so ravno naprotna onim, jih je izpovedal in se zanje boril celo življenje. Tik pred smrtjo je zatajil sebe in vso svojo znanstveno prošlost.

Enrico Ferri se je že mlad vrgel v politično življenje. Bil je eden iz najboljših italijanskih

govornikov. Svojo politično karijero je pričel kot konservativec in monarhist. Ker so njegovi volivci po večini presedlali v socialistični tabor, jim je sledil tja tudi Ferri, kjer se je pridružil najradikalnejšemu in najbolj revolucionarnemu krilu. Tekom vojne se je kot nasprotnik intervencije umaknil iz političnega življenja, pa se je takoj zopet pojavil po vojni, toda že ne več kot revolucionar ampak kot reformističen socialist. Kot tak je bil seveda nasprotnik fašizma. Pri volitvah l. 1924 ni več kandidiral in se je za nekaj časa zopet umaknil iz političnega življenja.

Ko si je fašizem zavojeval vso moč v Italiji, tedaj se je tudi Ferri pričel približevati fašizmu z očitnim namenom, da bi zopet presedlal v fašistovski tabor. Da se prikupi novim gospodarjem položaja, je Ferri priredil posebno predavanje o Mussoliniju in se, kar je še najhujše, tako daleč spozabil, da je zatajil svojo znanstveno prošlost. Toda mož se je s svojim presedlanjem že tako diskreditiral, da ga celo fašisti niso vzeli več resno. Omejili so se samo na to, da so izkoriščali sloves njegovega imena.

Pri nas je korajža ...

Pred tedni se je odigrala na Dunaju nogometna tekma med avstrijskim in italijanskim reprezentančnim moštvom, na kateri je bilo italijansko moštvo poraženo. Pri sprejemu italijanskega moštva so se pripetile neke pomote, radi katerih so se Avstrijci še istega dne opravičili in jih obžalovali. Italijansko moštvo je vzelo te opravičbe dobrohotno na znanje in s tem je bila, tako je vsaj izgledalo, cela zadeva ugodno rešena.

Občutni poraz, ki so ga doživeli italijanski nogometaši na Dunaju, pa je šel oholemu italijanskemu časopisju tako na živce, da je izrabilo one že likvidirane incidente za povod tako ostudne in ogabne gonje proti Nemški Avstriji in njeni prestolici, kakor je je zmožno samo fašistovski časopisje. Iz čisto športne je hotelo italijansko časopisje napraviti veliko politično zadevo.

Prepričani smo, da bi ne bilo nikdar onega hrupa po italijanskem časopisju, če bi bilo italijansko moštvo pri tekmi zmagalo. Ker pa je bilo moštvo imperialne države premagano od moštva majhne republike, hajdi in udri po mali Avstriji, ki ne sme in ne more primerno reagirati, ker je razorožena in od velikih sil gospodarsko odvisna država. Proti veliki in močni državi bi se italijansko časopisje nikdar ne drznilo tako pisati, korajžo ima le tam, kjer ve, da ima nasprotnik zvezane roke.

VESTI IZ PRIMORJA

Mussolinijeva drobtina.

Z odklonitvijo vpisa slovanskih urednikov v novinarske sezname so prenehali izhajati z novim letom, ko je vstopil v veljavo zakon o novinarskih seznamih, vsi slovanski časopisi v Italiji. Na posredovanje bivših poslancev dr. Besednjaka in Ščeka je „velikodušni“ predsednik italijanske vlade naposled dovolil, da smejo zopet izhajati slovanski časopisi in sicer en slovenski in en hrvaški tednik in en slovenski mesečnik pod odgovornim uredništvom dr. Besednjaka.

In tako se je zgodilo, da je izšel po 4 mesečnem presledku o Veliki noči v Primorju zopet slovenski časopis pod imenom „Novi List“. „Novi List“ je imel že pri prvi številko smolo. Uredništvo je hotelo izdati že od nekdanj običajno velikonočno prilogo, toda goriški prefekt jo je prepovedal, češ, da bi bila številka lista preveč obširna. Kmalu za „Novim Listom“ je izšel tudi „Istarski List“, v prvi polovici aprila pa je izšla prva številka mesečnika „Družina“.

Razumljivo je, da je sprejelo slovansko ljudstvo v Italiji nove liste z največjo radostjo. Saj je

bilo cele štiri mesece, ko ni izhajala več slovenska tiskana beseda, takorekoč odrezano od sveta. Sedaj pa lahko zopet gleda skozi — sicer gosto zamreženo — „okno v svet“ ...

Novi listi so še bolj suhi in brezkrvni nego so bili prejšnji. Brez dvoma jim je bilo stavljeno kot pogoj, da morajo taki biti in ostati, če hočejo živeti. Zato ne pomeni ta drobtina, ki jo je vrgel Mussolini naši narodni manjšini nikake pridobitve. Koristila bo samo v toliko, da ba naše ljudstvo v Italiji vsaj približno informirano, „kako je s politiko“ in kako ima izpolnjevati svoje dolžnosti in obveze do države, kar je še edina pravica, ki mu je ostala.

Premeščanje slovanskega učiteljstva.

Premeščanje slovanskega učiteljstva, kolikor ga je še ostalo v našem Primorju, v stare pokrajine Italije se sistematično nadaljuje in se bo najbrže tako dolgo nadaljevalo, dokler ne izgine iz Primorja poslednji slovanski učitelj, ki je še vreden onega pridevka.

Z odlokom naučnega ministerstva z dne 12. marca so bili premeščeni sledeči učitelji in učiteljice: Julka Torkar iz Hudajužne v Lacij; Olga Torkar iz Ročinja v Lacij; Lojze Bratuž iz Batuj v Abruce; gospa Olga Prinčič-Makuc iz Cerovega v Abruce; Hermina Ferfolja iz Budanj v Kampanjo; Vladimir Kogoj iz Čadrga v Marke; Marija Tušar iz Idrije v Molise; Rafael Feigel iz Loma v Marke; Anton Klemenčič iz Podlake v Molise; Tončka Hvala iz Zaloga v Bazilikato; Ljudmila Mesar iz Cerkna v Umbrijo; Francka Torkar iz Št. Viške gore v Emilio; J. Berce iz Oseka v Pulije; Josip Skolaris iz Kožbane v Bazilikato; Metod Petermelj iz Cerkna v Umbrijo; Josipina Frletič iz Reke v Ligurijo; Albina Madič iz Reke v Lombardijo; M. Robek iz Reke v Ligurijo; Rozalija Tomažič iz Oseka v Pulije; Rezka Jež iz Avč v Toskano; Angela Bevk, iz Gorij v Toskano.

Vsi premeščeni so morali s 1. aprilom že nastopiti na novih službenih mestih, kar priča, da se je šolskim oblastim strašno mudilo, ker niso hotele počakati niti na konec šolskega leta.

Z enim dekretom 21 novih mučenikov! Marsikomu se bo morda zdela ta beseda pretirana. Marsikdo bi jih morda celo zavidal, da so bili premeščeni v „solčno“ Italijo. Kdor pa je sam poskušal živeti med Italijani, ta dobro ve, kako veliko je njih trpljenje. Zapustiti morajo deco lastnega naroda in podučevati v tujem jeziku tujo deco, ki govori povrh tega še za njih, vsaj v začetku, nerazumljiva italijanska narečja. Res je, da jim ni bilo lahko tudi doma, kjer so morali podučevati deco lastnega naroda v tujem jeziku in so bili zasledovani ob vsakem koraku, ob vsaki besedi, in ob vsaki kretnji, vendar imeli so vsaj ono veliko uteho, da so bili doma med svojimi. Tam, v starih pokrajinah, pa so prepuščeni samim sebi, ker jih razdeljujejo po posameznih pokrajinah na tak rafiniran način, da so tudi najbližji tako oddaljeni, da ne morejo priti nikdar osebno med seboj v dotiko.

Poleg vsega tega nastavljajo, zlasti v poslednjih časih, slovansko učiteljstvo po tako zakotnih, zaostalih in nekulturnih krajih, da ne more dobiti niti spodobnega stanovanja niti poštene hrane. Če jo pa dobi jo mora tako drago plačati, da le s trudom izhaja s svojo borno plačo. O kakih prihrankih seveda ne more biti niti govora. Veseli so, če prihranijo vsaj toliko denarja, da se morejo peljati domov na počitnice, ki so edina svetla točka in radost njihovega mračnega in bridkega življenja.

Učiteljske nagrade.

Že pred več časom so bile italijanskemu učiteljstvu, ki službuje v drugorodnem ozemlju, obljubljene posebne nagrade za njegovo „težko in

odgovorno“ delo med slovanskim in nemškim prebivalstvom. Ker ni bila v tekočem proračunu še določena potrebna svota, je ministerstvo za narodno prosveto nakazalo fond v znesku 300.000 lir, ki bo razdeljen med ono italijansko učiteljstvo kot nagrada države za njih delo v obmejnih krajih.

Naše učiteljstvo premeščajo v negostoljubne stare pokrajine, kjer ne more s svojimi plačami niti izhajati, italijanskemu učiteljstvu pa, ki je po večini rodom iz Sicilije in bi moralo biti zadovoljno, da je prišlo v gostoljubne in kulturne kraje, pa podeljujejo posebne nagrade.

Novi politični tajniki.

Ker sta bila goriški pokrajinski tajnik ing. Caccese in puljski pokrajinski tajnik Maracchi imenovana za poslance in so poslanska mesta združljiva z drugimi funkcijami, sta se morala seveda svojim tajniškim mestom odpovedati. Za fašistovskega političnega tajnika v goriški pokrajini je bil imenovan dosedanj podtajnik, kapetan Josip Godina, v puljski pokrajini pa učitelj Ivan Relli (ex Ražman), ki je bil svoječasno (l. 1927) tudi občinski tajnik v Postojni.

DOPISI IZ PRIMORJA

Ajdovščina.

Na občinskem zemljišču so pričeli graditi naravnost razkošno športno igrišče, za katero nas bodo zavidala, ko bo enkrat gotovo, tudi desetkrat večja mesta nego naš trg. Saj dobimo z novim igriščem pravi stadion. Novo igrišče bo namreč imelo posebne prostore za sledeče športne igre: nogomet, dirkanje kolesarjev, tekanje lahkih atletov, igranje na krogle in tenis. Poleg tega bo imelo igrišče tudi posebno tribuno iz betona in garderobo. Gradbeni stroški pa, za katero nas ne bo zavidalo nobeno mesto, noben trg in nobea vas, še pritožujemo nad slabimi časi in mizerijo! 260.000 lir. Plačala jih bo — srečna občina. Pa se še pritožujemo nad slabimi časi in mizerijo!

Med igranjem je padla iz okna prvega nadstropja na dvorišče 2 in pol letna Vesna Logar, hči g. Stanka Logarja. Prepeljali so jo v tržaško bolnico, kjer je pa čez nekoliko dni podlegla zadobljenim poškodbam. Težka nesreča, ki je zadela g. Logarja, je vzbudila med ajdovskim prebivalstvom splošno, globoko sočutje s težko prizadeto družino.

Brezovica.

Cvetke italijanske kulture.

V Brezovico v Istri, ali po novem sistemu kvarnerski pokrajini, je privandrala pred par leti iz tere mate, pokrajine Bari, naša sedanja učiteljica Marta Clemente. O nji ne morem nič slabega povedati. Je dobra ter ni taka kot drugi fanatiki Italijani.

Za njo pa je prišel njen brat Mihael, ki je bil takoj nastavljen na naši občini Materija, čeprav je zateleban kot tele.

To pritlikovo seme misli, da je ono vse in vse ukaže, ljudi zmerja, kar more. Celo pretepati je začel ljudi in to kar v občinskem uradu. Miklovca iz Padže je pretepel zato, ker mu je Gulin, bivši obč. tajnik, delal prošnjo in ne on, ter zato, ker ni hotel plačati 160 lir za mlinsko koncesijo, kar kmetskim mlinom ni treba plačati. Seveda bi tiste lire pobasal v žep, kakor mnogo drugih. Tudi starca Mihca je pretepel, ker ni govoril italijanski, ker revež ne zna. Naj pazi teliček, da si ne bo kedaj iskal kosti svojega rojstva po Materiji.

Lansko leto je prišla k nam druga še nežnejša cvetka. Je to 16 letni Anton, njihov brat. To seme tatinsko je pokradlo vse pušice v cerkvi sv. Stefana, jih razbilo in za pobrani denar kupilo čokolado in cigarete. Dasi je bila oblast o tem obveščena in prepričana, se ni zganila, da bi krivca kaznovala, ampak so vse lepo potlačili. Saj gre za nositelja kulture! Če bi storil kaj takega eden naših odrešenih, bi gotovo zvedel ves svet o barbarskem činu.

Kar je še lepše, je to, da se v šoli pred vsemi šolarji, dečki in deklicami, slači in kaže nagoto (kaj, niti ne omenim, ker ni dostojno) ter kliče deklice, da naj gledajo. Otroci ne marajo več v šolo, starši pa morajo o tem molčati, ker jim gozdar-miličnik grozi z vsem mogočim, celo z orožjem. Gozdar-miličnik je namreč zaročenec njegove sestre učiteljice. Oblasti pa k vsemu temu molčijo, čeprav o tem slučaju vse dobro vedo, in skrivajo, da ne pride v javnost tako lep dokaz dvatisočletne kulture.

Ta troperesna deteljica, sestra z dvema bratoma, spi na eni sami postelji. Sramežljivost je pač pri njih španska vas.

Gospodje šolski nadzornik, šolski skrbnik in didaktični ravnatelj, kaj mislite naprati iz naših nedolžnih otrok ...? Je li to vzgoja v državi, ki se po naša s tako kulturo?

V šoli otroci pozebajo, ker učiteljica in njen zaročenec, gozdar De Angelis, ki svojo službo vestno opravlja v ... šoli, pokurijo vsa drva, občina pa plačuje za šolo drva in sili, da kmetje še brezplačno dobavljajo kurjavo za šolo. Zdi se mi, da smo se povrnili v dobo suženjstva.

Koliko časa bo še to trajalo, ali ni več pravice na svetu? Kje so odgovorne oblasti? Ali so slepe in gluhe, ali je to njihov sistem vzgoje? Vajeni smo trpeti, toda kar je preveč.

Cerovo.

Italijanski učitelj in dva gostilničarja-fašista so poslali škofu spomenico z zahtevo, da prepove sedanjemu organistu pouk slovenskega cerkvenega petja. Ker je on edini organist v okolici, bi pomenila podobna prepoved popolno ukinitvev slovenskega cerkvenega petja. Ona trojica je najbrže računala tudi na pomoč duhovnika, priseljenega Benečana, čigar pridige se le malo razlikujejo od govorov fašistovskega tajnika in čigar in največja skrb je, da čim več izmolze iz svojih ovčic.

Dornberg.

Volivna parola v naši občini je bila: občinsko gospodarstvo, javna dela in zadrage, volivna grožnja pa: izguba sedeža občine, dočim je bila v sosednji Prvačini ta grožnja volivna vaba, ker vlada med obema občinama spor, v kateri iz njih naj bo v slučaju spojitve sedež občine. Fašistovski volivni aparat je razpolagal v Dornbergu s petimi orožniki in osmimi miličniki. Ko so ljudje poslušali godbo, so jih miličniki obkrožili in gnali na volišče. Tudi pri nas se je goljufalo kar na debelo. Franc Harej, nečak občinskega tajnika, je volil kar šestkrat, Rafael Harej, drugi tajnikov nečak je volil štirikrat, Cotič Josip, Oskar Hotčev in še drugi so volili po dvakrat. Neki Vodopivec iz Saksida je moral voliti tudi za svojega izseljenega sina. Volil je tudi maloletni Ivan Manfreda, ki nima še volivne pravice. Občinski tajnik Harej, učitelj Vodopivec in občinski obhodnik Franc Kavčič so spremljali ljudi v kabino. Starejšim ljudem pa so sploh dajali samo „da“ glasovnice. Učitelj Ruggero Vito je vrgl kar hkratu 50 „da“ glasovnic v žaro. Pri vseh teh mahinacijah je glasovalo od 603 vpisanih samo 157 volivcev (od teh 7 Italijanov in približno 56 licencarjev ali drugače odvisnih), dočim izkazuje uradna statistika 391 „da“ in 5 „ne“.

V volivni sekciji Prvačina je štela volivna posadka 8 orožnikov in 12 miličnikov. Razpolagala je z dvema avtomobiloma. Goljufije so bile približno iste kot v Dornbergu samo s to razliko, da sta tu „kontrolirala“ volivce v kabini učitelja Zorn Franc in Tušar Anton. Mnogi volivci in tudi nevolivci so volili po večkrat. Zorna Jakoba so izlekli miličniki kar iz postelje, Sušmelja Jožefa pa so z nastavljenjo puško prisilili, da je moral iti volit. Tudi v Prvačini je volilo od 610 vpisanih samo 143 volivcev, med katerimi je bilo 46 italijanskih železničarjev in železniških delavcev, ostali pa so bili licencarji ali drugače odvisni od „mater“ Italije. Po uradni statistiki pa se je udeležilo volitev 314 volivcev, od katerih 294 glasovalo z „da“, 20 pa z „ne“.

Skupno število oseb, ki so se udeležile volitev, je znašalo potemtakem v obeh volivnih sekcijah, v Dornbergu in Prvačini, od 1213 vpisanih volivcev samo 290, t. j. 23%, uradna statistika pa jih je izkazala 711, t. j. 58%.

Grahovo.

Dne 12. marca sta prišla zloglasni učitelj Močnik in Janez Rejec k Mariji Golob, materi 18 letnega Franceta Goloba, ki se nahaja skupno s štirimi drugimi fanti iz baške doline v preiskavi radi razširjevanja jugoslovanskih časopisov. Vsi sosedve kandidati za posebni tribunal v Rimu. Golobova mati je ležela tedaj radi revmatskih in nevralgičnih napadov v postelji. Oba poštenjaka sta z grožnjami prisilila bolno Marijo Golob, da je podpisala izjavo, v kateri potrjuje, da je njen sin pošiljal poročila o fašistovskem „delovanju“ v Jugoslavijo. Lepo! Česar ne more orožnik, to sme „neodgovorni“ fašisti! Orožniški brigadir je v istih dneh zaslíhal v vojašnici 12 letno Golobovo sestro odelovanju njenega brata. 16 letna Stefanija Bremec je bila pozvana trikrat v vojašnico, kjer so poskušali izsiliti tudi iz nje kako izpoved o Golobu, ki je bil njen fant. Ovadu Ivan Leban, po domače „Frankov“ iz Kneže, ki ima na vesti Maksa Kendo, enega izmed zgoraj omenjenih fantov, in Ivan Dobra-

vec iz Temljina, ki ima tudi svoje prste vmes pri tem insceniranem „zločinu“, se obnašata napram svojim sovaščanom skrajno arogantno. Iz strahu pred njuno podlo maščevalnostjo se jih noben iz številnih upnikov ne drzne terjati.

Iz Klanca v Istri.

Letošnja velika noč je bila za nas bridka. Brez duhovnika smo že drugo leto. Božji grob, lepo novo delo, je bil krasno ozaljšan, s trnjem smo ga ovili — v znamenje naše tuge.

28. februarja je začelo goreti v hiši g. Šturma, kjer ima I. Pečar svojo trgovino. Komaj smo pogasili, je nastala strašna burja.

Volitve smo imeli. Naš učitelj je junak, od hiše do hiše je hodil. Zdaj nas je le poznal. — Krasne so bile te volitve. Tudi če si b e l o glasovnico oddal, je bilo „si“. To razume le tisti, ki je hodil v šolo k mozem, ki vladajo herpeljsko občino. Živijo volitve!

Krompir nam je zmrznil, trte zmrnile — kaj bo...? Upamo, da nam bodo volitve pomagale, saj je g. učitelj obljubil tako.

Komen.

Za gladek in navdušen potek volitev je skrbelo v Komnu poleg domačih orožnikov še dvajset miličnikov, ki so imeli na razpolago za trdnovratne volivce dva autobusa. Posebno so se odlikovali na dan volitev s svojo narodno zavednostjo v Komnu didaktični ravnatelj Kenda in Čepak Jože, v Svetem pa Ivan della Schiava in njegov sin, ki so onega dne na vse pretege krivili svoje hrbte v agitaciji za fašizem. Volitve so se pričele s slabim znamenjem za fašiste. Na visokem drogu pred stanovanjem fašistovskega tajnika je vihrala zjutraj slovenska zastava, katero je hitro in uslužno snel Jože Čepak. Tudi v Komnu se je goljufalo po onem sistemu, kakor v drugih občinah in tudi nasilj ni manjkalo. Od 23. do 25. marca so zaprli Antona Forčiča, na dan volitev pa Kovačiča. Uradni izid (od 1327 vpisanih 931 „da“, 29 „ne“, t. j. 70%, je treba sprejeti z enako reservo, kakor kjerkoli drugje.

Lože.

S 1. marcem je bil odpuščen iz službe definitivni učitelj Tušar. Odpuščen je bil predvsem radi tega, ker se je udeležil pogreba „znanega protidržavnega“ Draga Bajca, kajti vse druge obtožbe, ki so navedne v odpustnem dekretu (izjava, da so Italijani dekadentni narod in nedelovanje za Balillo), bi se kaznovale po izjavi didaktičnega ravnatelja samo s premestitvijo v stare pokrajine.

Dne 7. marca je bil Tušar po prisilnem odgonu odpravljen v svoje rojstno Cerkljansko, češ, da je ščuval ljudi proti režimu. Ko se je koncem marca nahajal po opravkih v Trstu, so ga zaprli za teden dni v tržaške zapore, od koder so ga odposlali nato v goriske zapore, potem pa prisilnim potom na njegov dom. Doma se je nahajal pod stalnim nadzorstvom, dokler se ni nekega dne izmuznil preko meje, da se obvaruje pred nadaljnjimi šikanami.

Miren.

Ker so se večina delavcev ter vodja čevljarke zadrage vzdržali plebiscita, so fašisti odpustili iz službe vodjo zadrage Antona Vuka. Kot tajnik je nastavljen pri zadrugi znani fašist Olivieri, ter neka gospodična, ki jo je naprtila zadrugi neka laška odvetniška pisarna. Zadruga gre nasproti propasti, ker se je cela vrsta fašistovskih zajedalcev zajela v njem organizem.

Nabrežina.

Do 9. ure zjutraj so izročali volivcem obe glasovnici. Ko so ugotovili, da je več „ne“ nego „da“, so pa pričeli vpraševati volivce, če želijo tudi „ne“ glasovnico. Uspeli so bil ta, da se le malokdo drznil zahtevati tudi „ne“ glasovnico, zlasti še, ker so bili še vsi preplašeni po groznjah, ki so se povsod razlegale pred volitvami.

Najbolj vnet priganjač je bil neki Gianotti, uradnik na postaji. Mesto zaslužnega plačila pa je bil dva dni po volitvah aretiran, ker je v letošnji hudi zimski zahteval od kamnosekov za kamenje, ki je ležalo na postaji, ležarino, pa je pozabil vplačati denar vknjižiti in položiti v blagajno. Pozneje je bil sicer zopet izpuščen na svobodo, toda suspendiran je od službe. Mogoče, da mu bodo zasluge, ki si jih je stekel na dan volitev, konečno pa le pomagale, da bo zopet sprejet v službo.

Opatjeselo.

Na dan volitev so skrbeli za „javni mir in red“ štirje orožniki in deset miličnikov. Ker se jim je zdelo to število morda premajhno, so prišli pozneje iz Gorice še štirje avtomobili policijskih agentov, ki so bili obo-

roženi z biči in palicami. Aretirali so Rudolfa Perica, dva domačina, ki nista hotela iti volit, so pa pretepli. Nekega starega moža so tako prijazno vrgli iz gostilne, da se je ves pobil. Da bo navdušenje čim večje, so prisilili domačo godbo, da je moralo igrati. Volivcem so izročali samo „da“ glasovnice in so jih priganjali od hiše do hiše. Pri vseh bičih, palicah in godbi pa je glasovala jedva-li polovica 692 vpisanih volivcev. Po uradni statistiki pa se je udeležilo volitev 563 oseb, od katerih je 498 glasovalo „da“, in 65 „ne“.

Renče.

Ker se ni hotel fašistovskih volivnih shodov nihče udeležiti, so fašisti posegli, kakor drugod, po nasilju in groznjah potom delodajalcev, oblasti in ovaduhoval. V Biljah se je posebno odlikoval v tem pogledu nekdanji župan Jože Mozetič vulgo Skancijan, ki je strašil zidarje, da ne bodo dobili potnih listov in da jih bo občina šikanirala, če ne pojdejo volit za fašiste. Če pa se pri volitvah dobro izkažejo, tedaj bodo dobili županstvo, ki se nahaja sedaj v Renčah, zopet v Bilje. V Orehovljah se je odlikoval gostilničar Ciril Mask, na Gradišču pa Rafael Kerševan. Največje podlosti pa sta počenjale trgovci in gostilničar Franc Mozetič in njegov brat Pavel. Franc Mozetič je namreč tudi stavbeni podjetnik in prevzema kot tak navadno skoraj vsako leto kako večje stavbeno delo, ki ga izvršuje z domačini, katerim preskrbi tudi potrebne potne liste. Iz Renč in Bilj gre vsako leto približno 250 zidarjev v tujino, kjer so zaposleni tekoma stavbene sezone. No, in Mozetič je zagrozil tem zidarjem, da jim ne bo preskrbel potnih listov, niti dal zasluzka, ako ne pojdejo volit za fašiste. Navzlic temu in drugim podobnim pritiskom je do 1. ure pop. volilo v renški sekciji od 635 vpisanih volivcev samo 77, t. j. 12%. Pri tem številu bi bilo tudi ostalo, če bi ne bilo onega silnega pritiska, ki je prišel popoldne. Že predpoldne so miličniki nadlegovali ljudi, ko so odhajali od maše, da naj gredo volit, toda ljudje so se jih odkrižali z izgovorom, da so že volili.

Popoldne so si fašisti preskrbeli seznam vseh onih, ki niso še volili. Od ene sekcije do druge so neprestano krožili avtomobili s fašistovskimi voditelji in vedno bolj so se množile čete fašistov. V sekciji Renče je znašala popoldne fašistovska posadka nič manj kot 8 orožnikov, 20 miličnikov v kroju, med katerimi so bili tudi fašistovski visokošolci iz Gorice, in približno 70 črnosrajčnikov. Razen lastnih avtomobilov so imeli za trdnovratne volivce na razpolago še Ribijev autobus in en avtomobil. Edinega poštenega člana volivne komisije so že opoldne odstranili iz volivne dvorane. Ko so bile vse priprave izvršene in vsi gonjači na svojem mestu, se je pričel veliki lov na volivce. Ko so odhajali ljudje od popoldanske molitve, so jih obkrožili, izbrali vse nad 17 let stare moške ter jih gnali na volišče, ne mence se za to, če so dotičniki imeli volivno pravico. Mnoge so prisilili, da so volili kar po pet- in tudi šestkrat. Nato se dirjali od hiše do hiše in iskali volivce. Ko so prišli prvič z autobusom na Gradišče, niso nič opravili, ker jih je bilo premalo. Zato so pa imeli več lovske sreče drugič, ko so se povrnili v večjem številu in se je ravno vršil pogreb Marije Stubelj. Kakor po molitvi vernike, tako so sedaj obkrožili pogrebe in jih gnali na volišče. Posebno dramatičen je bil lov na brata Milovana in Viktorja Adamiča. Desetorica miličnikov je izvršila na njunem domu „hišno preiskavo“ in oba brata sta se le s skokom skozi okno rešila pred batinami. Viljema Pregla, ki ni hotel na volišče, so pretepli. Isto se je pripetilo enemu drugemu Preglu. Le malokomu se je posrečilo z naglim begom v hoste in hribe se rešiti pred navdušenim in dobrovoljnim glasovanjem za fašizem.

Voliti „ne“ je bilo nemogoče. Podeštat Cechia (za časa ranjke, je ta možakar kot navdušen Avstrijec zbiral in vadal takozvane „Jungschütze“ proti Italiji) je hodil za vsakim volivcem v kabino, kjer mu je uničil „ne“ glasovnico in ga poslal z drugo k predsedniku komisije. Avgust Arčon ni hotel voliti, ker je prišel Cechia tudi za njim v kabino. Ko bi tega ne bil naredil! Podeštat je poslal takoj za njim miličnike, ki so ga neusmiljeno pretepli. Sicer pa je bila volivna žara radi kontrole stalno odprta. Poleg tega so izvajali skrutinatorji kontrolo še na ta način, da so se podpisavali na „da“ glasovnice s celim, na „ne“ glasovnice pa samo z okrajšanim imenom. Franc Mozetič je glasoval za približno 40 svojih delavcev. Pri vsem tem terorju je volilo v renški sekciji od 619 vpisanih le 230 volivcev (uradno seveda 350), v celi občini pa od 951 pa samo 390, t. j. 41%, dočim so uradni podatki našli 584 „da“ in 29 „ne“ glasov. V ostalem pa izgubijo te številke vsako vrednost, ako se pomisli, da je do 13. ure, na deželi, ko navadno že vsi volijo, glasovalo samo 12% volivcev.

Ne splača se niti omenjati, da vsi oni, ki so bili količkaj na stanu kot odločni opozicionalci, volivne

pravice sploh dobili niso. Onih 29 „ne glasovnic“ — če so sploh izvirne in niso bile podtaknjene od same komisije, da bi cela komedija lepše in verjetnejše zgedala — je bilo oddanih pač od takih ljudi, ki so v svoji naivnosti komedijo resno vzeli in niso bili podučeni o natančni in strogi kontroli, ki jo je vodila komisija o glasovanju poedinih volivcev.

Rodik.

Kakor so bili v Sežani vitez Mohorčič, v Lokvi Anton Muha, v Dutovljah Kompara glavni agitatorji pri fašistovskih volitvah, tako je bil v Rodiku glavni agitator posestnik in trgovec Ivan Čeh, brat živinozdravnika v Kranju in profesorja v Ljubljani. Že na predvečer volitev je zbral skupno z podeštatom Leskovcem vse vaščane pod pretvezo, da se bo razpravljalo o nabavi krompirja. V resnici pa se je šlo za nabavo volivcev za fašiste, kajti čim so bili vaščani zbrani, je pričel Čeh agitirati za plebiscit, pri čemur je zbranim vaščanom v najpestrejših barvah slikal strašne posledice, ki jih čakajo, ako ne bodo glasovali za fašiste.

Na dan volitev je prikorakal v vas oddelek obo-roženih miličnikov. Kmalu za njimi so prišli štiri tovorni avtomobili, na katere so tcvrili volivce in jih vozili na volišče v Divačo. Dvajset iz njih pa se le ni dalo natovoriti, toda Čeh ni obupal nad tem delnim neuspehom. Pod raznimi pretvezami jim je izmuznil volivne legitimacije, katere jim je popoldne vrnil, že opremljene s pečatom volivne komisije in z opazko, da jeto naredil radi tega, da ne bi imeli sitnosti, če bi jih silili, da naj gredo volit...

Še bolj čudno je bilo Čehovo obnašanje na volišču. Predsednik tamkajšnje komisije je bil še precejšen poštenjak, ker je izročal volivcem obe glasovnici. Kadar je prišel na vrsto kdo iz Rodika, se je vedno oglašal Čeh, ki je pozivel predsednika, da naj izroči dotičnemu samo „da“ glasovnico, češ, da so se doma tako domenili. Sicer pa se je Čeh sam bahal, da je glasoval za 4 umrle in za 2 bolnika, ki nista mogla radi boleznii priti sama na volišče. Ugotovljeno je, da je glasoval za sledeče osebe: Za Franceta Božeglava, po domače „Slogerja“, ki je umrl pred 6 meseci; za Mihaela Babiča, po domače „Dolenjega“, ki je umrl pred dobrim mesecem in za Martina Gvino, po domače „Poljaka“, ki je istotako pred kratkim umrl.

Nič manj čudna ni bila vloga domačega župnika Vidava. Odkar se je namreč Mussolini pobotal s papežem, se je tudi on pobotal s Čehom in podeštatom Leskovcem in so si sedaj najboljši prijatelji. Zato njega ni bilo potrebno tirati na volišče, kakor so to delali z njegovi verniki. Šel je sam prostovoljno. Onega dne je opravil popoldanski blagoslov eno uro prej kot običajno in nato se je podal na volišče. Na poti ga je srečal podeštat in ga posadil v avtomobil.

Sv. Lucija.

Priprave za volitve so se vršile primerno krajevnim razmeram. Ker so prebivalci Sv. Lucije po večini samo trgovci, obrtniki in gostilničarji, je prišel v Sv. Lucijo držat shod tajnik nekega sindakata, ki je grozil prizadetim z odvzetjem koncesij, če se ne bodo pri volitvah obnašali tako, kakor jim velefa fašizem. Najbolj se je posluževal groženj podeštat Morgutti, ki je na številnih sestankih po vseh frakcijah občine žugal, da bo moral odpustiti vse slovenske občinske uradnike in da naj ničesar več ne iščejo v občinskem uradu, če ne bodo prav volili. Tudi s povišanjem občinskih davkov je pretil. Idrijčanom je obetal že tolikokrat obljubljeni most čez Idrijco, Sentviškorcem popravo ceste, pri kateri bodo zaposleni domačini, Trebušanom pa je pogreval stare „protidržavne“ grehe raztrganih zastav ter jim obljubljal pomoč z odpisom davkov in delom pri cestah. Vse ostalo propagandno delo pa je bilo prepuščeno domačim opodam fašizma in ovaduhom, ki so se izkazali vrednim tolikega zaupanja.

Pri Sv. Luciji so bili glavni agitatorji občinski tajnik Zdravko Munih, žalostno-znani učitelj Josip Toroš iz Brd, Dr. Jože Munih (ki je tudi sodeloval pri letaku „24. marec“, namenjenemu našemu ljudstvu za volitve), Teofilo Micus (nekadaj Bogomil Mikuz), trgovec Egidij Marega se je tudi spomnil na svoje že davno pozabljeno laško pokolenje. Munih je pritiral od nekdaj na volišče sedemdesetletnega starca, v Modrejcah pa je v družbi z Micusom in podeštatom Morguttijem grozil ženskam, da pošlje fašiste, ki jim bodo razbili glave in zažgali hiše. Revice so vse preplašene jokale, ker so bili njih možje ves dan volitev odsotni.

V Bači je gostilničar Franc Božič, po domače „Firbar“ ovadil radi „slovenske propagande“ Fridrika Šepiča, katerega so orožniki na to vtaknili za en dan v zapor. Na Idriji se je odlikoval čistokrvni Italijan Goliani, ki se je, žalosten potomec slavnih pred-

nikov, še nedavno pisal Golija in je doma iz Loga pri Sv. Luciji. Sicer pa se ta mož že tako daleč spozabil, da se je celo Italijanom pristudil. Pa tudi Jože Kovarčič, po domače „Lopor“, ni prav nič za njim zastajal, ampak ga je morda celo nadkrilil. V Dol. Trebuši je agitiral poleg miličnikov kmet Oblak iz Hotenj, pa tudi župnik Sok je priporočal svojim faranom iz prižnice, da naj gredo volit za fašizem. Skrb za Ponikve je bila prepuščena občinskemu uradniku Kuštrinu, kateremu je vneto pomagal Kobal „iz oštarije“.

Združenim naporom vseh teh priganjačev in grožnjami, ki so se jih posluževali, se je posrečilo spraviti na volišče skoraj vse upravičene volivce iz Dol. Trebuše in Ponikve na volišče. V Lom je bila poslana posebna ekspedicija miličnikov, ki pa se je morala vrniti praznih rok nazaj, ker ni pri trdovratnih Lomovcih ničesar opravila. Pri Sv. Luciji je šla volit približno polovica licencarjev, iz Modreje so šli volit trije, iz Modreje šest odvisnih volivcev. Nekoliko boljše se je obnesel miličnikom lov v Bači, še nekoliko boljši je bil na Idriji, slab pa na Slapu. V sv. Lucijski sekciji so dajali starejšim ljudem samo „da“ glasovnice, ostale pa so kontrolirali potom pečata, ki je bil pri „da“ glasovnicah pritisnjen na desno, pri „ne“ glasovnicah pa na levo stran. V sv. šentviškogorski sekciji pa je predsednik sploh delil samo „da“ glasovnice in volivci sploh niso hodili niti v kabino, ker je bilo to nepotrebno. Iz Št. Viške gore je volilo sedem odvisnih, iz Prapetnega štiri, iz Pečin pet, iz Poljic tri, iz Polja eden, iz Vrha menda tudi samo eden. Po uradni statistiki je bilo vpisanih v obeh volivnih sekcijah, spadajočih pod sv. Lucijo, 1329 volivcev, volilo pa jih je 798, t. j. 60%. Po točnih in nepristranskih ugotovitvah pa je v resnici volilo približno 340 oseb, t. j. 25% volivcev, ako vpoštevamo Trebušane, Ponikvce in Sv. Lucijske licencarje. Sv. Lucijska sekcija je imela na razpolago pet rožnikov, 12 miličnikov ter eden tovorni in eden osebni avtomobil.

Tolmin.

Volivne priprave, ki jih je vodil s svojim rafiniranim terorjem sam podežat Marsan, so bile zelo skrbno izvedene. Ko je imel dne 21. marca inž. Caccese shod, je odredil Marsan slavnostno razsvetljavo trga. Podežat je ljudem javno „zaupal“, da bo on osebno pri komisiji vodil kontrolo o onih, ki se ne bodo udeležili volitev. Kdor ne bo volil, naj se ne prikaže več v občinski in kmetijski urad radi koncesij in pokojnin. Volarcem je obljubil most čez Sočo, Volčanom vodovod, Čadřanom ceste itd. Poleg licencarjev in ovaduhov je nagnal še vse občinske uslužbenke, ki znajo količkaj slovenski, da so hodili od hiše do hiše in ponavljali njegove grožnje, ki so jih še bolj povečali.

Po Podmelcu sta strašila in vabila ljudi kmetijski učitelj Ciril Šavli, občinski uradnik Rajko Vogrič in učitelj Jenko, na Ljubinj pa znani Krumpe, ki je grozil, da bodo fašisti vas zažgali. Tončkovega so zaprli za dva dni. V Poljubinju sta agitirala za fašiste kmeta Dular in Franc Luznik. V Zalazu se je prikazal dvakrat pred volitvami občinski policaj Montanari (eks Gorjan), dan pred volitvami pa je hodil od hiše do hiše trafikant Jože Carli. Čadř je bil poverjen trgovcu z vinom Cudru (Benečanu). Dolje pa inž. Vadnjalu. Na dan volitev sta se marljivo udeleževala poleg mnogih drugih tudi inž. Oskar Gaberščik, tržačan Škrk in občinski uradnik Braunizzari (eks Bravničar). Iz Ravni so pripeljali navdušene volivce miličniki.

Volivna agitacija s pomočjo groženj je bila tako učinkovita, da so prihajali na volišče ljudje iz najzakotnejših grap, da obvarujejo, ker niso vedeli, za kaj se gre, svoje domove pred najhujšim. Marsan jim je ukazoval, kako naj volijo, bivši župan Giovanni Marchi (eks Mrak) in trafikant Bassi pa sta spremljala volivce v kabino. V poslednjem času ni smel noben izseljenec odpotovati v inozemstvo. Volitev se je udeležilo iz Zabč 14, iz Prapetnega 1, iz Poljubina 25, iz Ljubinja 47, iz Zadlaza 43, iz Ravni 15, iz Zadlaza-Čadřga 38, iz Čadřga 8, iz Volč in okolice 150, iz Tolmina pa večinoma samo licencarji, odvisneži in priseljeni Italijani. Od 1149 vpisanih volivcev je volilo približno 50% (po uradni statistiki 1002, t. j. 87%, od katerih je bilo 49 „ne“). Spričo zgoraj omenjenih groženj izgube pa tudi te številke sleherni vrednost in pomen.

Vipava.

S 1. marcem je bil odpuščen iz občinske službe g. Stanko Ferjančič. Zakaj? — Ker se je bil udeležil pogreba pok. Draga Bajcal.

S 1. marcem je bil premeščen naš podežat Pacellini (vpokojeni polkovnik) v Kobarid. Občini je

zapustil strašen dolg. Gre se očitno za kazenska mesta za „ponesrečene“ podežate, sodeč po tem slučaju in po slučaju Graziani, ki je bil premeščen radi svojega velikopoteznega gospodarstva iz Renč na Grhovo. Čeprav je bil Pacellini napram Slovincem silno nestrpen, vendar je bila njegova nestrpnost priseljenim Italijanom še premajhna. Zato mu niso bili nič kaj naklonjeni. Ko so zvedeli za njegovo premeščenje, so od veselja celo noč popivali, proti jutru pa so rjovel po trgu: „A chi il congedo?“ — „Al podesta!“ Sedaj veselo pričakujejo, da bodo za Slovence nastopili še hujši časi, nego so bili pod dosedanjim podežatom.

Vrtojba.

V nedeljo pred volitvami se je vršil pri nas volivni shod, na katerem je govoril neki profesor Ciro Romano. Ker ni bilo ob otvoritvi shoda še nobenega poslušalca, jih je šel iskat po vasi občinski sluga. Z veliko muko je nabral približno deseterico ljudi, katerim je potem učeni profesor grozil, da bo hudo za „nas“, če ne pojdejo volit.

Na dan volitev je bilo zbranih v naši sekciji 6 orožnikov, 6 miličnikov in 10 črnosrajčnikov, ki so imeli na razpolago 3 automobile in 1 autobus. Predvsem so šli volit licencarji, invalidi in uslužbenci večjih podjetij, ker bi prišli drugače ob licenco, pokojnino in kruh. Nato se je pa pričel veliki lov, ki je trajal do večera. Čeprav bi volitve morale biti zaključene že ob 7. uri zvečer, so privlekli še ob 7½ iz Bukovice nekoliko ljudi, katere so po izpolnjeni volivni dolžnosti pošteno ozmerjali. Vsaki nad 16 let stari moški, ki so ga srečali na cesti, je moral iti volit, ker izkaznica ni bila potrebna. Učitelj Nadaia, ki rad skriva brska po hišah, da bi našel gradivo za ovadbe, je izvršil sam za približno polovico vseh volivcev njihovo volivno pravico in sicer to na ta način, da je „ne“ glasovnice trgal in metal v koš, „da“ glasovnice pa v volivno žaro. Isti Nadaia je pred volitvami raznašal po hišah slovenski volivni letak, ki so ga izdali fašisti. Junaki dneva, so šli demonstrativno volit za fašiste, so bili: Faganel Franc, p. d. „Tončev“, Gorkič Ivan, p. d. „Zenč“ in Zavadlav Alojz, p. d. „Kreč“. Od 625 vpisanih je kljub nasilju volilo približno samo 190 volivcev, t. j. 30%, po uradni statistiki pa 423, t. j. 65% (403 „da“, 19 „ne“, 1 uničen).

Drobne vesti iz Primorja

Duhovniške vesti. Č. g. France Kodrič, kaplan v Solkanu, je bil imenovan za župnika v Kojskem. Častiti g. Ciril Munih, dušni pastir v Soči, je bil imenovan za župnika v Šmarjah na Vipavskem.

Poroka. Poročila sta se gdčne Stana Germekova, hči nadučitelja Germeka z Vogrskega in g. Silvan Pečenko iz Gorice, sedaj uradnik pri vel. županstvu v Ljubljani.

Smrtna kosa. Na Velikonočno nedeljo je umrl v najlepši moški dobi za pljučnico učitelj Kokošar Alojzij. Bil je tudi dober pevec in nadarjem glasbenik.

Brez potnega lista. V četrtek, dne 10. aprila se je moral zagovarjati pred goriško sodnijo Alojzij Uršič od Andreja iz Banjšice, ker se je podal brez potnega lista čez mejo. Obsojen je bil pogojno na 5 mesecev zapora in 80 lir globe.

Ostra obsodba. Iva Toskan iz Dekanov je bil dne 10. aprila obsojen pred koprskim tribunalom na 3 leta ječe in 20.000 lir globe, ker je ne 17. januarja skrivaj prekorajčil mejo.

Čez lužo po nevesto. Po zimi sta se vrnila iz Severne Amerike na svoj dom v Malovše pri Črničah Alojzij Bavčar i Jožef Podgornik. Vrnila sta se samo s tem namenom, da si poiščeta družici za življenje. Ko sta to opravila, sta jo o Veliki noči zopet pobrisala z mladima ženkama v novo domovino.

Tržaški želodci. Lansko leto so Tržčani popili 184.000 hl vina in 32.000 hl piva.

Zveza Gorica-Idrija. Dne 30. marca je bila zopet vzpostavljena avtomobilska zveza med Gorico in Idrijo preko Aldovščine, Cola in Črnega vrha, ki jo vzdržuje podjetje Ribi.

V Gorah nad Idrijo je umrl 84 let stari Andrej Podobnik. — Nastopil je istotam za Veliko noč nov pevski zbor.

V Ledinah so imeli misijon koncem februarja.

Čekovnik bo baje odcepljen od Sp. Idrije ter priključen idrijski duhovni.

V Lomu pri Črnem vrhu je umrl Karol Kavčič, star komaj 22 let. Imel je veličasten pogreb.

Na Libušnjem je neki slikar iz Pordenone preslikal cerkev.

V Sv. Luciji so na belo nedeljo ustanovili Marijino družbo krščanskih mater.

Na Pečinah sta umrla v tem letu stari France Jehlin in vdova Katarina Klemenčič.

V Trebčah pri Trstu se je od komaj tisoč duš iselilo sto moških v Ameriko.

V Vipavi je umrl g. Riko Kacin, bivši občinski tajnik.

V Tinjanu pri Koprju sta umrla brata Jožef in Luka, eden 88, drugi pa 96 let star.

V Vtjohbi je umrl 19 letni Stanko Lasič.

Na Ajševici pri Gorici je umrla 20 letna Slavica Mladovan.

V Podgorju so pričeli delo na cesti proti Jelovici. Po tej cesti dobi Reka najkrajšo zvezo s Trstom.

Iz Postojnsčine. 1. aprila je umrla 66 letna Terezija Starman, mati nadučitelja Starmana iz Orehka. — Od tihe do cvetne nedelje je bil v dekanjski cerkvi v Postojni misijon.

V Prečniku pri Nabrežini je umrl 80 letni Jožef Pavlin, oče podžupana. — 29. marca je po kratki boleznii umrl v Temnici Henrik Colja, ki zapušča vdovo in petero otrok.

V Ponikvah na Krasu so pokopali 40 letnega Juvencija Turka.

V Sežani je izginila v večnost Ančka Plešetova, zadnja beračica, ki je hodila od hiše do hiše.

V Zaloščah sta umrla Jožef Vodopivec in Ivan Saksida.

V Skriljah sta zatisnila oči Franc Kravos, bivši župan, ter Jožef Cigoj, oče deseterih otrok. Na Veliko noč se je obesil Andrej Šuligoj iz Zabrda pri Kalu nad Kanlom.

V Idriji je umrl g. Franc Podobnik iz Grape. — Vse sedanje godbene krožke nameravajo združiti v en sam močan orkester. — Radi bolehnosti dekana Arka je goriški nadškof imenoval poddekanom župnika Likarja na Gori.

Star 86 let je umrl rudniški strojevodna Andrej Podobnik na Gorah nad Idrijo.

V Slapeh pri Materiji je smrt pobrala 19 letnega Ivana Počkaja.

Drobne vesti

V Gorici se bo vršil higienski tečaj za ljudskošolske učitelje. Vodil ga bo dr. Gian Carlo Ghiglione. Gorici je bila dodeljena ta čast in sreča, da je eno izmed 5 mest v Italiji, v katerih se bodo vršili podobni tečaji.

V Štanjelu je nastal na veliko soboto zvečer, ko se je ravno vršila velikonočna procesija, v hiši Filipa Hočevarja, trgovca in posestnika, požar, ki je uničil celo poslopje. Škoda, ki je krita z zavarovalnino, znaša približno 280.000 lir.

V Dol-Otlci je bil 24 letni Albert Polanc zaposlen pri gradnji nove ceste. Ko je dne 5. aprila hotel pogledati, zakaj se ena mina ni vžgala, je ravno v onem trenutku, ko se je je približal, mina eksplodirala. Drobci kamenja so Polanca strašno ranili po obrazu in celem telesu. Nesrečni fant je izgubil eno oko pa tudi za drugo obstoja nevarnost, da ga zgubi.

V Postojni je otvorila tržaška hranilnica (Cassa di Risparmio Triestina) dne 7. aprila svojo podružnico, ki bo poslovala mesto prejšnje občinske hranilnice, ki je bila spojena s tržaško hranilnico.

V Dolenjah pri Jelšanah je izbruhnil v hiši Franca Udovčiča požar, ki se je naglo razširil na sosedna poslopja. Zgorelo je 20 hiš, vsled česar je ostalo 15 družin brez strehe. Od požara povzročena škoda znaša približno 1 milijon lir.

V Pliskovici je bilo v zadnjih par letih samo 16 rojstev. Zato pa je šlo v zadnjih štirih letih 60 mladih mož, mladeničev in deklet za boljšim kruhom v Južno Ameriko. — Koncem februarja je umrla za jetiko 18 letna Vinc. Vrabec, hči vaške babice.

V Volčah so imeli v dveh tednih kar 5 mrličev. Umrli so: Marija Smrekar iz Volč, št. 66; Marija Golja iz Čiginja št. 43; Katarina Andrejčič iz Volč, št. 47 in Terezija Luznik iz Volč št. 32. Pri Fonih pa je umrla mlada Ljudmila Fon.

V Črničah se je od leta 1924 dalje izselilo 124 mladih in delavnih moči, ki so večinoma rojeni med l. 1900 in 1910. Največ jih je odšlo v Argentinijo.

V Renčah sta se poročila gdčna Ivanka Trojer z g. Jožefom Štepančičem in gdčna Alojzija Kodrič z g. Alojzijem Špacapanom.

V Prvačini se je vršil dne 12. aprila veličasten in pretresljiv pogreb. Pokopali so železničarja Antona Suliča, ki ga je skupno s 4 drugimi tovariši pri Castel-franca povozil vlak. Zapustil je ženo in 5 otrok.